

TRUDEKE VUYK, "CHILDREN OF ONE WOMB. DESCENT, MARRIAGE AND GENDER IN CENTRAL AFRICAN SOCIETIES"

*Centre of Non-Western Studies, Leiden University,
Publication N° 3, 1991, 249 p.*

Voorliggend werk is de verdere ontwikkeling van een Leids onderzoeksprogramma waarin volgende onderwerpen aan bod kwamen: een vergelijkend onderzoek van de verwantschapssystemen (m.a.w. de relatie tussen enerzijds huwelijksvormen, bruidsprijs, locus na het huwelijk, overerving en anderzijds familieorganisatie) bij het zuidelijke Afrikaanse etnische groepen; de veranderingen in deze verwantschapssystemen; de relatie tussen familieorganisatie en arbeidsverdeling op basis van sekse.

De onderzoeksstrategie van Vuyk is een structureel regionaal vergelijkend onderzoek dat gebruik maakt van de Leidse etnologisch studieveld benadering van de centraal Afrikaanse matrilineaire gordel. Die methodologie is niets anders dan een neologisme ter vervanging van 'culture area' (Wissler, Merskovits) en 'kulturkreis' (Baumann & Westermann).

Het is al lang geweten dat tropisch Afrika een specifieke vorm van economische organisatie vertoont die in relatie staat tot specifieke vormen van familieorganisatie. De meeste Afrikaanse maatschappijen steunen op twee, vaak contrasterende economische modi: jagen en verzamelen, pastoralisme en tuinbouw enz. Dat deze combinatie een veiliger economische bestaansgrond biedt staat buiten kijf. Dat deze economische combinatie gepaard gaat met een duale arbeidsverdeling op basis van sekse is sinds lang geweten. Dat er vandaag de dag een verdeling in cash- en overlevingssector bestaat, en dat de eerste sector in handen van de mannen is, is geen nieuwe constatactie. Tenslotte is het ook geweten dat het verschil in economisch belang van de contrasterende maar complementaire economie directe gevolgen heeft op de vraag naar vrouwen, de wijze waarop de bruidsprijs betaald wordt, de locus na het huwelijk en de erfenis.

Vuyk koos als case-studies de volgende etnische groepen: Kuba, Lele, Bemba, Ndembu, Pende en Tonga. Haar redenen waren van drieërlei aard: van al die matrilineaire gemeenschappen waren er voldoende etnografische gegevens voorhanden; sommige van de maatschappijen zijn in staten georganiseerd terwijl anderen acephaal zijn; er waren voldoende variaties in de bestaansmiddelen.

Naast de algemene inleiding (hoofdstuk 1, p. 1-10) volgen zes hoofdstukken.

The Problem of Matrilineality (hoofdstuk 2, p. 11-36) is een kritische maar overzichtelijke analyse van de antropologische theorieën inzake matrilineariteit. Mijn inziens ontbreekt hier (en elders in de besprekingen) een belangrijk werk dat een zeer interessante theorie poneert over matrilineariteit en uxori-localiteit (**M. Harris, Cannibals and Kings. The origins of cultures**, New York, 1977).

Kinship Relationships: United by Descent, Divided by Sex en Marriage Prohibitions and Preferences: Matrilineal Continuity and Paternal Blood (hoofdstukken 3 en 4, p. 37-104) lezen als één geheel. **Vuyk** analyseert de verwantschapsrelaties tussen matrilineaire verwanten, aanverwanten, arbeidsverdeling, overerving en opvolging. Ze vergelijkt de relatie tussen broers en zussen met die tussen echtgenoten. Ze onderzoekt achtereenvolgens de preferentiële huwelijken tussen gekruiste neven/nichten en tussen leden van alternerende generaties.

Fertility in Ritual (hoofdstuk 5, p. 105-141) handelt over de puberteitsrituelen die in correlatie zouden staan met de ideeën omtrent vruchtbaarheid en procreatie.

In **Myths of Origin and Concepts of Power** (hoofdstuk 6, p. 143-183) onderzoekt **Vuyk** de mythen -vooral de pre-dynastieke mythen- van de koninklijke dynastieën die de nadruk leggen op de zelfreproducerende tweelingen en/of de incestueuse relatie tussen broer en zus. Het is duidelijk dat de eenheid -"the unity of the womb"- verbroken moet worden ten gunste van de wet van de exogomie om een samenleving met een historisch bestaan en met een politieke organisatie mogelijk te maken. Maar incest, in zowel mythen als rituelen, blijft de voornaamste bron van vruchtbaarheid en procreatie. Mijn inziens ontbreekt hier ook het werk van **M. d'Hertefeld, Political Anthropology** (Acco, Leuven, 1990).

In het laatste hoofdstuk **Conclusions: Gender and Hierarchy** (p. 185-217) presenteert **Vuyk** de wijze waarop de continuïteit van de samenleving wordt geconceptualiseerd en hoe variaties in de relaties tussen broers en zussen en tussen echtgenoten gerelateerd zijn aan de verschillen in politieke organisatie.

Ik heb het werk met veel interesse gelezen, doch ik kan me niet van de indruk ontdoen dat al de theorieën, hypothesen en bewijsvoeringen déjà-vu zijn en een face-lift hebben ondergaan door gebruik te maken van een nieuwe fraseologie doorspekt met een structuralistisch jargon.

Boekbespreking:

Patrick WYMEERSCH